

Существование в детективном романе Е. Михалковой двух сюжетных линий делает повествование объемным, занимательным и кинематографичным. Думается, мы будем свидетелями скорой экранизации этого произведения. Это дает возможность говорить о том, что писательница меняется как автор детективных произведений, расширяет свой писательский диапазон, движется по пути создания литературы не массовой, а «миддл». Созданная ею стилизация напоминает прием, использованный бр. Вайнерами и уже доказавший свою плодотворность. Как и у ее предшественников, у Е. Михалковой явно прослеживается стремление отстоять морально-нравственный кодекс обычного человека, заслуживающего уважения, признания свободы выбора, его чести и пр., что всегда волновало авторов советских детективов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Михалкова Е. Манускрипт дьявола: роман / Елена Михалкова. – М.: АСТ: Астрель, 2010. – 352 с. – (Серия «Настоящий детектив»).
2. Томашевский Н. Плутувской роман / Н. Томашевский // Библиотека Всемирной литературы [Ред. совет И. Абашидзе и др.]. Плутувской роман. – М.: Художественная литература, 1975. – С. 5 – 20.
3. Черняк М.А. Массовая литература XX века: учеб. пособие / М.А. Черняк. – 3-е изд. – М.: Флинта : Наука, 2009. – 432 с.

УДК 821.161.2 – 31.09

*Ситковська М.І.
(Харків, Україна)*

ОБРАЗ МІФІЧНОЇ КРАЇНИ В РОМАНІ І. БАГРЯНОГО «ТИГРОЛОВИ»

У статті розглядається етимологія та історичне походження феномену ЕЛЬДОРАДО. Здійснюється аналіз характерних особливостей цієї міфологеми та її місця в ідейно-художній структурі роману І.Багряного «Тигролови».

Ключові слова: міф, концепт, архетип, символ, міфологічна картина світу.

В статтє рассматривается этимология и история происхождения феномена ЭЛЬДОРАДО. Проводится анализ характерных особенностей этой мифологеми и ее места в идейно-художественной структуре романа И.Багряного «Тигролови».

Ключевые слова: миф, концепт, архетип, символ, мифическая картина мира.

In article etymology and history of the origin of ELDORADO phenomenon are studied. It's characteristics and place in ideas and art structure of I.Bagryaniy's "Tiger hunter" novel are analyzed.

Key words: myth, concept, archetype, symbol, mythological picture of the world.

Постать І. Багряного ось уже два десятиліття перебуває в центрі уваги читачів та дослідників української літератури. Це обумовлено тим, що І.Багряний – творець довічних людських вартостей, які були актуальними не тільки для його сучасників, але й залишаються для нащадків. Літературний доробок, ідейно-політична концепція, публіцистична спадщина роблять цього митця та громадянина активним учасником нашого життя і надалі.

Твори письменника, зокрема його прозові романи, насичені міфологічними символами та мотивами, на що вже звертали увагу окремі дослідники. Функції міфологічних образів та сюжетів в прозових творах І.Багряного досліджували М. Балаклицький, О. Головій, Г. Дишлюк, Ю. Ковалів, М. Кодак, Н. Колошук, О.Ковальчук, В. Саєнко, Н. Сологуб, М. Сподарець та ін. Але окреслений аспект творчості митця осмислений ще далеко не до кінця.

Метою нашого дослідження – з'ясувати місце та роль міфологеми ЕЛЬДОРАДО в ідейно-художній структурі роману І. Багряного «Тигролови». Для цього передбачаємо:

- 1) дослідити історію походження міфу про Ельдорадо;
- 2) з'ясувати шляхи перетворення топоніму Ельдорадо на символ архетипу «довічного мандрівника»;
- 3) проаналізувати розгортання міфологеми казкової країни в декілька самостійних мотивів та виявити їх вплив на образну та сюжетно-композиційну будову роману.

Міф про Ельдорадо належить до географічних міфів [1; 2]. Ельдорадо (іспанське El-dorado, буквально «золочений», «золотий») – надзвичайна країна золота та дорогоцінного каміння. Перші згадки про цей феномен пов'язані із відкриттям американського континенту. Міф про казково багату країну виник з імовірного обряду племені муїсків (Колумбія), який був пов'язаний з обранням нового верховного вождя (сипи). Жерці приводили новообраного до озера, де на нього чекав пліт, наповнений золотом та дорогоцінностями, змашували його тіло смолою, а потім пудрили з голови до ніг золотим пилом. Сяючи, як сонце, обранець потрапляв на пліт, який чотири жерці виводили до середини озера. Тут він кидав дорогоцінності у воду, щоб задобрити змієподібну богиню Фуратену, яка жила на дні. Далі претендент здійснював обмивання: якщо золотий пил повністю змивався з тіла вождя – це означало, що жертву було прийнято і він догодив богині. Саме тому міф спочатку розповідали як історію про «el bomber dorado» – «золоту людину». Не розуміючи міфологічної суті обряду, перші колоністи Колумбії та Венесуели, сприйняли його як символ незчисленного багатства та марнотратства. Слова «ель дорадо» швидко переросли своє первісне значення і отримали значення «міфічне місто», а потім і «міфічна країна». Оскільки ніхто точно не знав, де знаходиться ця казкова територія, марні пошуки країни розтяглися на століття. Завдяки наполегливості та жадібності конкістадорів були відкриті та завойовані Мексика, Гватемала, Гондурас, Галапагоські острови, Чилі, Перу. Наприкінці XVIII ст. пошуки казкової країни загалом припинились, а слово «ель-дорадо» перетворилося на символ безнадійних пошуків, нездійсненну мрію, яка завжди лишалася або за сусідньою горою, або за наступною рікою.

З часом, окрім «казково багатого краю», поняття Ельдорадо почало асоціюватися і з пошуками чогось такого, що стоїть за межею звичного перебігу подій, за межею буденності – з пошуками, які тривають протягом усього життя, і зазвичай – не дають жодних результатів. Коли людина вірить у щось надзвичайне і наполегливо шукає це, незважаючи на те,

що надії майже немає, про цю людину говорять, що «віна шукає Ельдорадо». Це є довічним пошуком, можливо, нездійсненою мрією, а, можливо, і самого себе. Таким чином, у широкому сенсі «Ельдорадо», поряд з первісним значенням, є ще й відображенням архетипу «довічного мандрівника».

Цьому українському героєві наших днів – скитальцеві – присвятив свою творчість український письменник, поет, громадський діяч І. Багрянний. «Немов цей Гомерів Одісей, який скитається незваними й морями, так і герой Багряного в постійному поході, але цей похід багрянівського героя інший і більш трагічний, і герой Багряного – інший і більш трагічний» [3: 362]. Це людина, одним розчерком пера вирвана з контексту звичного життя, людина, яка водночас опинилася на узбіччі великого руху «країни переможного соціалізму», людина, яка була змушена відстоювати своє право на існування, а головне, право називатися Людиною в цьому нелюдському всесвіті. І ось ця виснажена, майже розчавлена крихта живої матерії, виявилася здатною знайти в собі сили «бігти над прірвою, щоб дійти до свого вимірного рідного дому, до своєї правди» [3: 363].

Тема вічного руху в пошуках нездійсненої мрії є однією з провідних в романі І. Багряного «Тигролови». Роман починається із опису двох велетенських потягів, які рухаються із заходу на схід паралельними маршрутами і везуть пасажирів «десь в невідомий і вимірний казковий край, в дивне золоте ельдорадо» [4: 17].

Елітний експрес номер один мчить новоспечених конкістадорів назустріч невідомому. Багрянний не шкодує іронії та сарказму, з неприкритим презирством вимальовуючи отих шукачів пригод. «Інженери і авіатори. Ударники і літуні, партробітники і туристи, колгоспні колективізатори і радгоспні бюрократи, раціоналізатори й індустріальні авантюристи, прокурори і розтратники, потенціальні злодії й імпотентні фарисеї... Цивільні і військові... Працівники органів «революційної законності» і контрабандисти...» [4: 17] Але ця багатогранна людська маса перетікає з однієї частини світу в іншу не тільки заради «довгого карбованця», миттєвої кар'єри, чи карколомних пригод. Ці мешканці екстериторіального світу, створеного у потязі, змогли пристосуватися до існування у світі беззаконня і диктатури, змогли стати коліщатками та гвинтиками великої перебудови світу, але й у цих скалічених та спотворених душах живе туга за незалежністю від остогидлої дійсності, живе бажання хоч на мить вирватись із замкнутого кола безкінечних черг, партійних зборів, буднів соцзмагання та тотального контролю всюдисущої держави. Вони сподіваються все почати спочатку в дивовижній країні де все не так, де все інакше, де зовсім інший світ.

Але в міфологічному вимірі простір не є ані неперервним, ані одноманітним [5]. Новоспечені мандрівники рухаються на схід, і цей напрям поряд із суто географічним показником має ще й символічне навантаження. Потяг рухається із центру, який у міфології отожднюється з місцезнаходженням всього найкращого, до окраїни всесвіту – осередку всього злого, страшного, ворожого до людей. М. Стеблін-Каменський підкреслює, що в архаїчній міфології частини світу – це не просто напрямки, а певні сутності, які мають властиві тільки їм якісні характеристики [5: 41]. Місцезнаходження всього нелюдяного, здатного вбити або покалічити людину – це або північна, або східна окраїна. Автор роману доводить це, стикаючи мешканців Тихоокеанського експресу з каторжниками «Бамлагу». «Боже ж мій!... Так ось вони! Справжні, реальні, невігадані і – незчислимі. Як розгадка болочої і жаскої таємниці. Як сама таємниця. На яку страшно було дивитись... Неголені...

Забрюхані... З хворобливо запаленими очима ... Безкінечні лави людей, списаних геть з життєвого реєстру, обтикані патрулями з рушницями і псами...» [4: 13]. Ось вона – жахлива реальність омріяного і оспіваного Східного Ельдорадо. Країна, велич якої покоїться на крові та на кістках безлічі каторжан, не може бути щасливою. Вона не може подарувати людям надію, бо сама є безнадійною. Примара казкової країни залишилась лише хворобливою примарою, ілюзія розпалася, а замість неї постала жахлива реальність – глухі нетрі тайги, в яких принишки найжачені кулеметами і вовкодавами концентраційні табори; ненажерлива паща Колими, до якої на неминучу загибель мчала свої нутроці друга постать шаленого тандему потягів – спецешелон ОГПУ-НКВД. У цій велетенській споруді було живцем поховано тисячі в'язнів. Вони, на відміну від мешканців першого потягу, не плакали жодних ілюзій щодо своєї подальшої долі. Система прирекла їх на смерть, але спочатку вони повинні прокласти новий шлях, нову магістраль, вимощуючи її своєю розпукою.

В одному з вагонів спецешелону до місця ув'язнення їде головний герой роману Григорій з досить символічним прізвищем Многогрішний, усі «гріхи» якого полягають у тому, що він «любив свій нещасний край і народ». Засуджений на двадцять п'ять років каторги, він знав, яке «Ельдорадо» чекає на нього, і він утік з ешелону. «Вони мене везли з України на каторгу, на повільну смерть. І берегли, як пси. А я втік. Вистрибнув на ходу з скаженого поїзда, – стрибнув у ніч, у смерть, на щастя» [4: 261]. І несподівано він знайшов своє щастя, свою тиху гавань, своє Ельдорадо. Шість днів блукав він тайговими нетрями, а на шостий день Бог сотворив для нього окремий всесвіт – мисливців Сірків, які подарували головному герою і домівку, і відчуття єдиної родини.

І. Багрянний змальовує життя та побут мисливців, які існують за патріархально-сімейними традиціями в повній гармонії з природою. Автор відтворює нібито особливий просторово-часовий континуум та поміщає головного героя у центр цього міфічного новоутворення. Населяють цей казковий вимір досить дивні істоти. Зовні вони схожі на пересічних людей, але відрізняються від них. «Такі й не такі. Всім такі, лише одним не такі, – поглядом. Життєвим тембром, іншою якістю. Ці – суворі і загартовані. Безжалісні стрільці, веселі і безпощадні звіролови, мускулясті диктатори в цій зеленій, первісній державі. Хижі і горді завойовники цієї, ще не загнущаної стихії. Життя геть випекло з них сентиментальні риси й вайлувату ліниву м'якість, насталивши їх, вигартувавши в безперервним змаганні за своє існування» [4: 126]. Цих істот можна порівняти з міфічними велетнями-деміургами, які творять всесвіт із вселенського Хаосу. Ця місцевість, на відміну від реального географічного утворення, не має чітко окреслених кордонів. Вона ніби є безкраєю. Характер рельєфу постійно повторюється, нагадуючи рух по спіралі, яка уходить в безкінечність. «Далі. Все далі і все на одному місці – зі становика на становик. А тоді в долину і наче назад на той самий становик. Йшли по високих хребтах та по глибоких проваллях і темних ущелинах, – раз сонце зліва, раз справа, а раз зовсім померкло десь за первісним пралісом» [4: 131]. Ознакою міфічності цього зеленого безміру є також безлічі особливостей місцевості, які супроводжують мисливців протягом їх полювання. Усі вони є не лише географічними об'єктами, а знаками, сповненими священної тотемної сили, що відкривають свій глибинний, священний зміст лише обраним, лише посвяченим. Треба бути жерцем тайги, щоб читати її як відкриту книгу. Іншим ця таємниця є недоступною.

Час в цій казковій країні теж має міфічні ознаки. По-перше, він позбавлений лінійного виміру, а має коловий характер, окреслюючи річний цикл. Ця природна впорядкованість, починаючи від періодичності функціонування живого організму й необхідності ритмічності трудового процесу і закінчуючи закономірністю зміни дня та ночі, пори року, формує весь життєвий уклад тигроловів. Це – перевірка солонців, пантування, ловля риби, покіс трави, бортицтво, промисел хутряного звіра за допомогою самоловів, полювання на хижаків, лови «кішки». Усі ці дії відбуваються у суворій послідовності, де друге слідує за першим, аж ніяк не навпаки. По-друге, час досить часто має суб'єктивний характер і визначається на підставі життєвого досвіду, внутрішньої інтуїції та ступеню значущості. «Буває так, що можна вчорашній день догнати. Але це буває лише в таких нетрищах, де немає календарів, де людина зрештою сама календар встановлює по своїй здібності та й з konieczності. Де година чи день не відіграє ніякої ролі, де більше аж деінде пасує ота примовка: «Все ніщо в порівнянні з вічністю!»» [4: 191].

Розглянемо ще одну ознаку міфічності тайгового Ельдорадо. Відомий історик та етнограф С. Токарев формує її як «пояснення від супротивного (e contrario): те чи інше явище існує тому, що колись було щось цілком протилежне» [6: 581]. Теперішній стан речей існує, але він вже не такий, як в архаїчну давнину, його наслано звверху як покарання за неслухняність. У такому ключі, на наш погляд, слід розглядати розповідь старої Сірчихи про переселення українських колоністів на Далекий Схід. Ця розповідь насичена побутово-прозовими деталями: «Хліб сіяли, промишляли звірину, ходили з хутрами в Маньчжурію і в Китай, копали золото, ловили рибу, брали ягоди та кедрові горіхи, ловили звіра живцем, пантували...» [4: 82]. Але спогади про існування великої заможної родини Сірків, в якій було понад п'ятдесят чоловік, сповнені емоційним піднесенням і туги за минулим. Ці люди ніколи не втрачали зв'язку зі своєю Батьківщиною: селам давали українські назви, зберігали рідну мову та національні традиції а, найголовніше, ніколи не втрачали духовної єдності з рідною домівкою. Але чимсь не догодили вони Богів, і все пішло шкереберть. Уособленням тієї ворожої хвилі, яка зруйнувала щасливе життя та побут переселенців, виступає «совєтська власть». «Перевелись люди, і звелось життя нінащо... Вже немає Сіркової держави, гай-гай... А ми плінули на все та й перебрались сюди, щоб і не чути, і не бачити, та щоб по-своєму таки віку доживати» [4: 82].

Таким чином, за всіма названими вище ознаками, світ, до якого потрапив Григорій Многогршний, є суто міфічним. І головний герой поступово це усвідомлює. Дійсність, мов руйнівна космічна сила, починає втручатися в життя мешканців тайгової країни, намагаючись перетворити Всесвіт на Хаос. Спочатку це відбувається опосередковано (розповіді старого Мороза під час зустрічі з Сірками про жахи будівництва Комсомольська-на-Амурі), а потім і в реальному контексті. Це вісім літаків, які прогримили над табором, ніби шпигуючи за кимось, і тунгуз Пятро Дядоров, який замість пантування, що годує його родину, мусить блукати тайговими нетрями та «іроплану їскає», хоча ці пошуки позбавлені будь якого сенсу. Це сатирично змальовані представники тутешньої влади Судаков та Тищенко, пустодзвони, хвальки та пияки, які теж отримали наказ шукати літака, але не переймались цим, а ходили по добрих людях та «кубурчали». Це зустріч мисливців з репресованими будівниками Бікінського ліспромгоспу. Ці зіткнення поступово отруюють життя головного героя, і він остаточно розуміє: не можуть на одному геогра-

фічному просторі співіснувати дві країни, діаметрально протилежні за своїм політично-соціальним устроєм, а, головне, за внутрішньою суттю. «Необ’ятна многонаціональна Родина», як ракова пухлина, неодмінно поглине казковий світ, в якому він зараз перебуває, і знищення життєвого простору близьких його серцю та дорогих людей – це лише питання часу. Омріяний, жаданий, такий близький, але такий недосяжний Ельдорадо обернувся черговою примарою. І в душі помалу наростала чорна туга. «В щастя своє він вже не вірив, – все життя йому – нині, завтра і на майбутнє – поламане і попсоване не-поправно, його вовче життя... Не поламана лишилась тільки воля та жадоба щастя, але гай-гай – в тім-то вся й колізія: між жадобою та неможливістю» [4: 177].

У фінальній частині роману Григорій Многогрішний та Грицько Сірченко мають нагоду потрапити до Хабаровська, і ця подорож є досить символічною для формування остаточного образу міфічної країни. Як відомо, на той час Хабаровськ був центром Далекосхідного краю. Дослідник міфів М. Еліаде наголошує на сакральній значущості Центру для міфічної місцевості. Символіку цієї категорії він розкриває наступним чином:

1. Священна Гора – місце, де зустрічаються Небо та Земля – перебуває в Центрі Світу.

2. Кожний храм або палац – і, у більш широкому контексті, кожне священне місце – є «священною горою», і таким чином також стає Центром.

3. Оскільки місто є *Axis Mundi* (Світова Ось), воно розглядається як місце сходження на Небо або під Землю, до Пекла [7: 25].

Багрянний розгортає перед читачами епічні картини Хабаровська як столиці Далекосхідного краю, до якої пнулися усі ті новоспечені конкістадори з партквитками або без. «Згромаджені на горбах будинки середмістя. Підносячись з лискучого туману, як з моря, диміли з усіх димарів, хукали в небо. Гейби величезне товпище пароплавів – кораблів фантастичного флоту – згромадились в порту і розпалювали печі, готуючись до вимаршу в невідомі рейси... Алярмують, і димлять, і хукають в небо. Ні, пливуть, пливуть!.. Похилені стовпи диму злягли в один бік – цілий ліс рухливих димових стовпів, – пливуть!..» [4: 208]. Здається, ось воно, піднесення людського духу, гімн велетенській працьовитості, оспівування технічного генію народу, який спромігся побудувати це чудо цивілізації – але ні! Фальшива позолота ясніє іржавими плямами неймовірного вбозтва, злиденного існування та нелюдських умов праці. Юрти, де люди існують на 50-градусному морозі, жажливі розповіді будівників Східного раю, яких «законтракували – мов загнуждали, та й на смітник викинули», жіночі ніжки в грубених валянках та ганчір’яних потворних бурках, епідемії арештів, убогість побуту з його «слинявими» цукерками та прокислим вінегретом. І все це не міф, не продукт хворобливої уяви письменника – це реальність існування однієї шостої земної кулі, Ельдорадо «по-совецьки».

Священним місцем, уособленням життєвого успіху та особистої спроможності «володарів» цього злиденного життя І. Багрянний вимальовує ресторан, до якого потрапили головні герої. Автор використовує цілу низку негативно забарвлених епітетів та порівнянь, щоб підкреслити атмосферу затхлості, нікчемності та мізерності цього способу буття. В оркестрі музикальні інструменти не грали, а «верещали», трембон ував, як «роздрочений верп». Диригент не керував музикантами, а «вимахував руками й ходив вихилясом». Публіка не веселилася, не танцювала, вона «крутилася в шаленому, божевільному, розпутному ритмі, тручись одне об одного». Учасники цього натовпу взагалі

позбавлені будь-якої індивідуальності, вони навіть не є представниками визначених соціальних прошарків. Це однорідна аморфна маса, яку Багрянний характеризує як «хтиву веремію людського спітнілого, фарбованого і пудрованого м'яса» [4; 227]. У взаєминах мешканців цього бруталного Раю немає нічого духовного: тут панують лише грубі, первинні інстинкти, лише бажання володіти будь-ким або будь-чим – не має значення.

Простір «совєтського» Ельдорадо, таким чином, виступає у творі у вигляді жорсткої вертикалі. Її верхньою точкою виступає жалюгідний Небосхил пристосуванців тоталітарної системи, а Пекло панує на всій території Радянської держави у вигляді концтаборів та колоній. Але ж де ті чарівні двері, через які людина потрапляє або до Раю, або до Пекла? Той отвір знаходиться у величезному новозбудованому будинку на розі вулиці Калініна. У цій споруді міститься радянське Чистилище під назвою НКВД. Там мешкають богоподібні істоти, втілення «революційної законності», які вирішують долю людини. Або судилося їй зрєктися своєї особистості, стати коліщатком та гвинтиком системи, або вона потрапляє до Пекла, усі кола якої Багрянний відобразив в романі «Сад Гетсиманський». Здається, іншого виходу немає. Але Григорій Многогрішний знайшов. Він не рухався вздовж Світової Осі, він обрав інший напрямок, іншу площину, інший світ. Головний герой та його наречена Наталка прорвалися крізь кордон та втекли до Манчжурії, але ідейно ціль їхньої подорожі була значно ширшою. Вони вирушили на пошуки свого щастя, своєї власної долі, а, головне, на пошуки незнаной, але такої звабливої, сонячної, омріяної України. На сторінках роману майже немає конкретного, докладного опису цього третього міфічного простору, але образ рідної батьківщини автор показує імпліцитно, за допомогою різноманітних засобів. Це уривчасті спогади головного героя про щасливе безтурботне дитинство на рідній землі, фольклорно-епічна розповідь старого Сірка про переселення українців до інших земель, топонімічні назви сіл і містечок Зеленого Клину – Київ, Чернігівка, Полтавка, Катеринославка, Переяславка ... Образ України постає в народних піснях, що їх співали Наталка з Грицьком, репресовані дівчата напередодні Святвечора та сумний дівочий голос у експресі, «которий возіт дрова і лес». Це розмаїття та чудове переплетення діалектів рідної мови, якими говорили українські безхатченки, розметані по всьому світу. Лише в одному місці автор начебто вдається до опису сучасної країни, але цей опис більш нагадує билинно-казкову розповідь про занепад благословенного краю, ніж відтворення реальних подій: «... немає вже того тихого краю, України тієї, ясної, сонячної. Що садки вишневі повирубані, ріки збаламучені, степи сльозами опосні, і небо ясне людям потемніло...» [4: 84]. На нашу думку, такий підхід автора був зумовлений тим, що на час написання роману Україна була позбавлена національної єдності, політичної незалежності та територіальної цілісності, тобто головних ознак повноцінної держави. І мешканці цієї багатостраждальної країни, мов уламки, «розчавлені, розшматовані, знеособлені» блукали всесвітом у пошуках притулку для знесиленого тіла та знесиленої душі. Блукали, але не скорялися. Невтомну спрагу за рідним краєм вони проносили крізь усе пекло страждань, крізь усе страхіття випробувань. Григорій Многогрішний з Наталкою почали мандрівку тривалістю в життя і напрямком у невідоме, адже на той час Україна не мала ані умов, ані ресурсів для здобуття економічної та політичної самостійності. Фінал роману остається відкритим, але «сміливі завжди мають щастя» [4: 282].

Висновки.

А) В романі І.Багряного «Тигролови» метафора Ельдорадо розгортається у три мотиви:

1. уникнення набридлої повсякденності радянських буднів та пошуки зовсім іншого світу, «де все не так, де все інакше»;

2. порятунок від неминучої та жакливої смерті в концтаборах сталінського режиму і долучення до вічних людських цінностей під час життя серед представників старовинного козацького роду;

3. втеча з географічного простору країни диктатури пролетаріату та приречення себе на вічний пошук рідного краю або героїчну битву за свободу і незалежність Батьківщини.

Б) Абсурдність кожного з цих трьох мотивів має свої особливості. Неприродність Ельдорадо «по-советські» полягає в несумісності усіх жахів тоталітарної країни зі здоровим глуздом, з людською природою, з гармонійністю навколишнього середовища; утопічність тайгового Ельдорадо криється в неможливості існування осередку патріархально-сімейних устоїв, вільної праці, поваги до себе, до людей, до природи на території країни, де панує нелюдність та беззаконня; нереальність утворення в 30-ті роки ХХ ст. політично та економічно незалежної України було зумовлено об'єктивними реаліями того часу.

В) Троїстість міфологеми Ельдорадо в рамках розглянутої теми набуває глибинного, сакрального значення. В індійській міфології існує багатолікий бог Тримурті, якій містить в собі трьох богів нижчого рівня. Кожен з них уособлює певні якості та властивості. Це 1) Брахма – творець всесвіту (пристрасність, активність, енергійність); 2) Вішну – його хранитель (ясність, врівноваженість, свідомість); 3) Шива – руйнівник та знищувач. Формування слов'янської міфології відбувалося під впливом індоіранської культури, тому міфи різних слов'янських етнічних груп містять божество Живу (Сиву; Диву; Деву; Дзіву; Зіву). Воно символізує рух життя на землі та виконує три функції: створення, зберігання та руйнації [8: 70]. Троїстість образу міфічної каїни в романі «Тигролови», на нашу думку, перекликається з трилікістю Живи та символізує: а) намагання тоталітарного режиму зруйнувати людську особистість та людину взагалі; б) стадію спокою та рівноваги, опанування самого себе в умовах гармонійного співіснування з природою; в) стадію відродження людини, що відбувається шляхом боротьби за свободу та незалежність рідної країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Эльдорадо – легендарный золотой город // [Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www/liveinternet.ru/community/1555463/post34816821> (28.03.2007)].
2. Рамсей Р. Открытия, которых никогда не было / Р. Рамсей; Под ред. [и с послесл.] Соловьева А.И. – М. : Прогресс, 1982. – 207с.
3. Тарнавський О. Творчість Івана Багряного – одиссея людини над прірвою / О.Тарнавський // Відоме й позавідоме / Вступ. ст. О.Бурячківського ; Упоряд. М.Коцюбинської. – К., 1999. – С. 362-370.
4. Багряний І. Тигролови [Текст] : роман / І. Багряний. – Х. : Фоліо, 2008. – 283 с.
5. Стеблин-Каменский М.И. Миф / М.И. Стеблин-Каменский – Л. : Наука, 1976. – 101 с. – (АН СССР; Серия «Из истории мировой культуры»).
6. Токарев С. А. Ранние формы религии / С.А. Токарев – М. : Политиздат, 1990. – 622 с. – (Б-ка атеист. Лит.).

7. Элиаде М. Миф о вечном возвращении / Мирча Элиаде – СПб. : Алтейя, 1998. – 249 с.
8. Мифы древних славян : [Сборник / Сост. : А.И. Баженова, В.И. Вардугин; Вступ. Ст. А. Баженовой]. – Саратов : Надежда, 1993. – 349 с.

УДК 821.161.2

Віннікова Н.М.
(Київ, Україна)

ПАРОДІЙНА СПАДЩИНА СЕРГІЯ ВОСКРЕКАСЕНКА

У статті досліджується пародійний аспект творчості С.Воскрекасенка. Виявляються особливості його пародій, розкриваються улюблені засоби та прийоми пародіювання С.Воскрекасенка.

Ключові слова: літературна пародія, гіпербола, об'єкт пародіювання.

В статье исследуется пародийный аспект творчества С.Воскрекасенко, определяются особенности его пародий, раскрываются любимые средства и приемы пародирования у С.Воскрекасенко.

Ключевые слова: литературная пародия, гипербола, объект пародирования.

This article deals with S.Voskresenko's parody creation. The features of his parodies turn out on artistic works. Sign facilities and receptions of parodies by S.Voskresenko are described.

Key words: literary parody, hyperbola, object of parodying.

У запропонованій статті спробуємо розкрити особливості пародійного доробку С.Воскрекасенка (1906-1979), оскільки цей аспект його творчості ще не був предметом окремої літературознавчої розвідки.

У деяких пародіях С.Воскрасенко, обходячи гострі кути, віддає перевагу легкому гумору, висміюючи невдалі кроки окремих поетів. Такою, наприклад, є пародія на В.Кочевського [3:350], епіграф до якої – уривок з книги письменника “Земля натхненна”: “Тру лоб замислено: де рима? / Весь день просиджую дарма: / Не підвертається – нема. / І спересердя – грюк дверима! / І я їду по тую риму / До земляків своїх в артіль”. Аби спародіювати іноді не досить високу поетичну майстерність митця, а також відірваність тематики його творів від реальності, пародист застосовує іронію: у ліричного суб’єкта пародії мозолі не на руках, а на лобі, і він урешті-решт розуміє, що “...одірвався від землі”. А тому мчить у село, де “Цих дармових добротних рим / Запасся я на кілька зим...”. Така іронія в останніх двох рядках переростає в їдкий сарказм, що звучить у риторичному питанні: “Та в віршах їх (рим. – В.Н.) шукати всує, / Чи їх поет не силосує?”.

У пародії “На поета Хорошка” [5:287-288] С.Воскрекасенко порушує проблему форми сучасної йому поезії. Твір фактично структурується з чотирьох рядків: “Сенсу немає поету Хорошку / Брать гонорари за вірші по-трошку, / Вибрав хитрішу собі він